

Valutaeffekter i sjømatindustrien

2017 og første halvår av 2018

Thomas Nyrud

Nofima er et næringsrettet forskningsinstitutt som driver forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien.

Nofima har om lag 370 ansatte.

Hovedkontoret er i Tromsø, og forskningsvirksomheten foregår på fem ulike steder: Ås, Stavanger, Bergen, Sunndalsøra og Tromsø

Hovedkontor Tromsø:

Muninbakken 9–13
Postboks 6122 Langnes
NO-9291 Tromsø

Ås:

Osloveien 1
Postboks 210
NO-1433 ÅS

Stavanger:

Måltidets hus, Richard Johnsen gate 4
Postboks 8034
NO-4068 Stavanger

Bergen:

Kjerreidviken 16
Postboks 1425 Oasen
NO-5844 Bergen

Sunndalsøra:

Sjølsengvegen 22
NO-6600 Sunndalsøra

Alta:

Kunnskapsparken, Markedsgata 3
NO-9510 Alta

Felles kontaktinformasjon:

Tlf: 02140

E-post: post@nofima.no

Internett: www.nofima.no

Foretaksnr.:

NO 989 278 835 MVA

Creative commons gjelder når ikke annet er oppgitt

Rapport

<i>Tittel:</i> Valutaeffekter i sjømatindustrien – 2017 og første halvår 2018	ISBN 978-82-8296-568-2 (pdf) ISSN 1890-579X
<i>Title:</i> Effects of exchange rate changes in the seafood industry – 2017 and the first half of 2018	<i>Rapportnr.:</i> 30/2018
<i>Forfatter(e)/Prosjektleder:</i> Thomas Nyrud	<i>Tilgjengelighet:</i> Åpen
<i>Avdeling:</i> Næringsøkonomi	<i>Dato:</i> 18. oktober 2018
<i>Oppdragsgiver:</i> Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF)	<i>Ant. sider og vedlegg:</i> 14 + 6
<i>Stikkord:</i> Valuta, kronekurs, eksportinntekter, konkurranseposisjon, konkurransekraft	<i>Oppdragsgivers ref.:</i> FHF 901325
<i>Sammendrag/anbefalinger:</i> De fire viktigste handelsvalutaene innen norsk sjømateksport er euro, US dollar, britiske pund og japanske yen. Cirka 80 % av eksporten gjøres opp for i en av disse fire valutaene. Ser vi bort fra oppgjør i norske kroner, stiger denne andelen til 97 %. Eksportinntektene påvirkes direkte av endringer i kronekursen. Det siste halvannet året har kronen begynt å vise tegn til å styrke seg, spesielt mot dollar og japanske yen. Dette legger press på eksportinntekter og konkurranseposisjon til sjømatprodukter som selges i disse valutaene. Især gjelder dette frossen hvitfisk og pelagisk fisk. Mot euro er kronen fortsatt svak, noe som relativt sett har vært fordelaktig for eksporten av fersk hvitfisk og av laks. Kronekursen påvirker eksportørens internasjonale konkurranseposisjon. Posisjonen overfor islandske eksportører har forbedret seg mye fra 2013 og frem til i dag takket være en kombinasjon av sterkere islandsk krone og svakere norsk krone. Dette har vært positivt for hvitfiskindustrien i Norge. Svekkelsen av pundet som fulgte med BREXIT-uroen var fordelaktig for britiske lakseeksportører. For norske lakseeksportører hadde imidlertid denne utviklingen begrenset betydning sett i forhold til den kraftige svekkelsen av NOK mot blant annet GBP i 2014/2015.	<i>Prosjektnr.:</i> 11868
<i>English summary/recommendation:</i> About 80 % of Norwegian seafood exports are paid for in either euro, US dollar, pound sterling or Japanese yen. When excluding NOK, this percentage rises to 97 %. In recent years NOK has appreciated slightly against US dollar and Japanese yen. This has reduced competitiveness and export income in the pelagic sector and in the sector for frozen white fish. Against the euro, NOK has not appreciated in the same way. This has been advantageous to exporters of fresh whitefish and salmon exporters. Norwegian whitefish exporters have improved their competitiveness against Icelandic exporters in recent years, due to a depreciation of the NOK against the ISK. BREXIT weakened the pound sterling through 2016, and improved competitiveness of British salmon exporters. This depreciation was however limited compared to the depreciation of NOK that Norwegian salmon exporters experienced through 2014/2015.	

Innhold

1	Bakgrunn	1
2	Kronekursens utvikling.....	2
3	Valutaeffekter i ulike deler av sjømatnæringen	4
3.1	Totalt og per sektor	4
3.2	Hvitfisksektoren.....	6
3.2.1	Torsk.....	7
3.2.2	Sei.....	7
3.2.3	Hyse.....	8
3.2.4	Konvensjonelle produkter	8
3.3	Pelagisk sektor.....	8
3.3.1	Sild.....	9
3.3.2	Makrell.....	9
3.4	Laksefisk/oppdrett.....	9
3.4.1	Laks.....	10
4	Konkurransesituasjonen overfor andre produsentland	11
5	Referanser	14
6	Vedlegg.....	i

1 Bakgrunn

Rapporten er del av et fireårig FHF-prosjekt med tittelen «Hvordan påvirker valutaendringer prestasjon og konkurranseposisjon i norsk sjømatnæring i perioden 2016–2019?». Prosjektet viderefører metodikk og indikatorer utviklet i et tidligere FHF-prosjekt, der det ble sett på valutaeffekter i sjømatindustrien over perioden 2000–2015.

Link til prosjektets hjemmeside (med tidligere leveranser)*:

<https://fhf.no/prosjektdetaljer/?projectNumber=901325>

Link til tidligere prosjekt:

<https://www.fhf.no/prosjektdetaljer/?projectNumber=901214>

*På prosjektets hjemmeside ligger det også en PDF-fil tilknyttet denne rapporten, hvor alle figurene er satt opp i egne lysark.

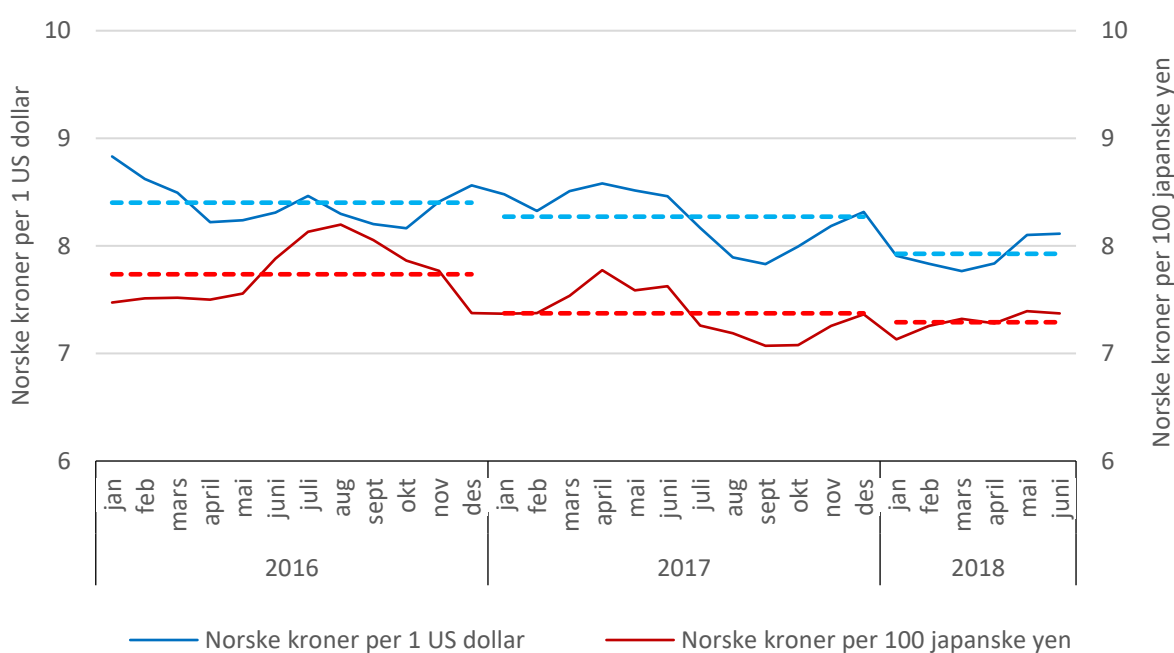
Prosjektet skal bidra til økt kunnskap om hvordan svingninger i den norske kronen påvirker prestasjonen og konkurranseposisjonen til den norske sjømatnæringen. Det skal gi forbedret evne til å predikere konsekvenser av fremtidig valutauro, og gi et årlig valutakorrigert bilde av prestasjonen til sentrale aktører i sjømatnæringen.

I denne rapporten går vi nærmere inn på 2016, 2017 og første halvår av 2018.

2 Kronekursens utvikling

De fire viktigste handelsvalutaene innen norsk sjømateksport er euro, US dollar, britiske pund og japanske yen. I perioden 2010–2015 ble cirka 80 % av eksporten gjort opp for i en av disse fire valutaene. Ser vi bort fra oppgjør i norske kroner, stiger denne andelen til 97 %.

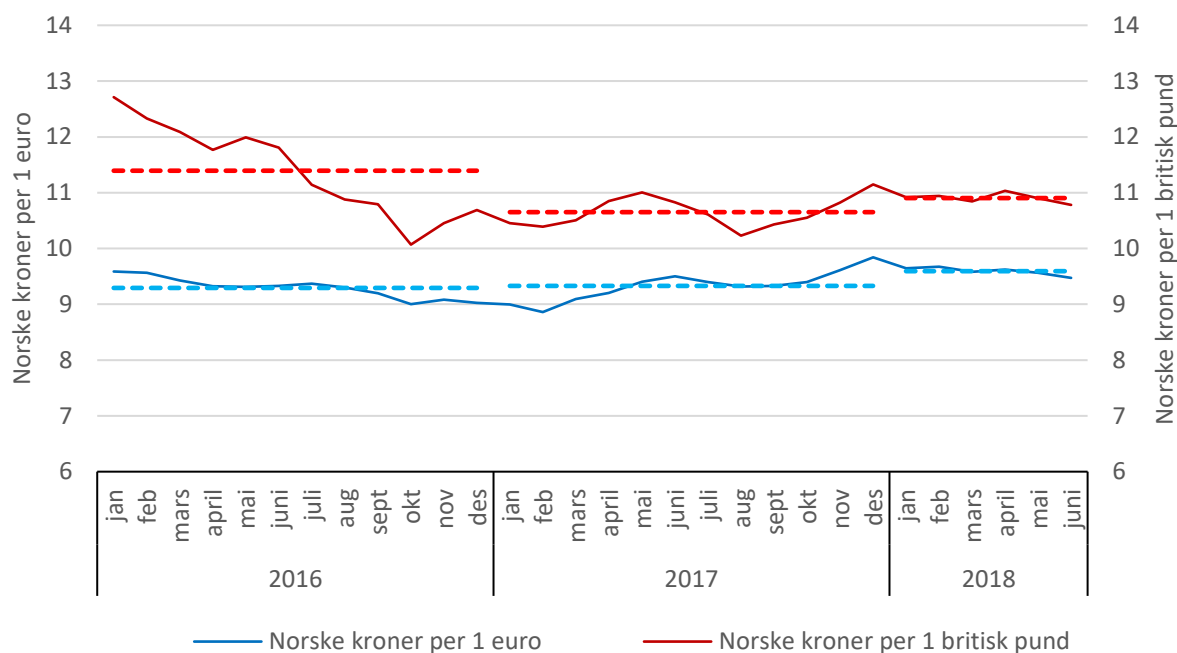
Kronen svekket seg mye i 2014 og 2015 når oljeprisen falt. Spesielt kraftig var svekkelsen mot dollar, på opp mot 50 % fra våren/sommeren 2014 til inngangen av 2016. Men svekkelsen slo også bredt ut mot andre viktige handelsvalutaer. Mot dollaren har kronen gradvis styrket seg noe igjen de senere årene, men er enda langt unna nivåene vi så før 2014. Denne styrkingen henger hovedsakelig sammen med at oljeprisen igjen har begynt å hente seg opp, med en stigning fra 45–50 dollar fatet i juni 2017 til 70–75 dollar fatet i juli 2018.

Figur 1 Norske kroner mot US dollar og japanske yen

Kronen har også styrket seg noe igjen mot japanske yen fra 2016 og utover. Mot euroen styrket kronen seg noe gjennom 2016, men har i ettertid vist tegn til en videre svekkelse. Inn i 2018 har kronen igjen styrket seg noe mot euroen.

Det britiske pundet falt kraftig i verdi gjennom 2016 som følge av urolighetene rundt Storbritannias utmelding fra EU. Dette reverserte mye av kronesvekkelsen i 2014 og 2015. Fra 2017 og utover har kronen igjen gradvis svekket seg mot pundet.

Figur 2 Norske kroner mot euro og britiske pund

Ved siden av de mer langsiktige trendene så kan valutakursene variere mye over året. Dette kan få spesiell betydning for eksportindustrien. For eksempel svekket pundet seg kraftig gjennom 2016, men stabiliserte seg deretter utover i 2017. En eksportør som selger hele året til det britiske markedet ville dermed ha merket forskjellen i valutakurs på sine priser i mye større grad mellom første halvår i henholdsvis 2016 og 2017, enn mellom andre halvår de to årene (Figur 2).

Tilsvarende ser vi en stor forskjell i kronekursen mot japanske yen når vi sammenligner andre halvår av 2016 og 2017, mens forskjellen når vi sammenligner første halvår de to årene er mindre (Figur 1). Disse svingningene innad i enkeltår blir spesielt viktige sett i sammenheng med det tydelige sesongmønsteret i eksporten hos enkelte deler av sjømatnæringen.

Vi ser at hvordan kronekursen ender opp med å påvirke eksportinntektene fra de ulike segmentene, artene og produktene i sjømatnæringen avhenger mye av to faktorer:

- 1) Hvordan svingningene i valutakursene gjennom året sammenfaller med sesongmønsteret i eksporten av et gitt produkt (For eksempel: ble det meste solgt på våren når kronen var svak, eller på høsten når kronen var sterk?).
- 2) Hvor eksponert det enkelte produktet er mot de ulike valutaene (For eksempel: kronen faller i verdi mot dollar men styrker seg mot euro. Et gitt produkt selges hovedsakelig til EU-markedet, så selger merker kun effekten av en sterkere krone i sine eksportinntekter).

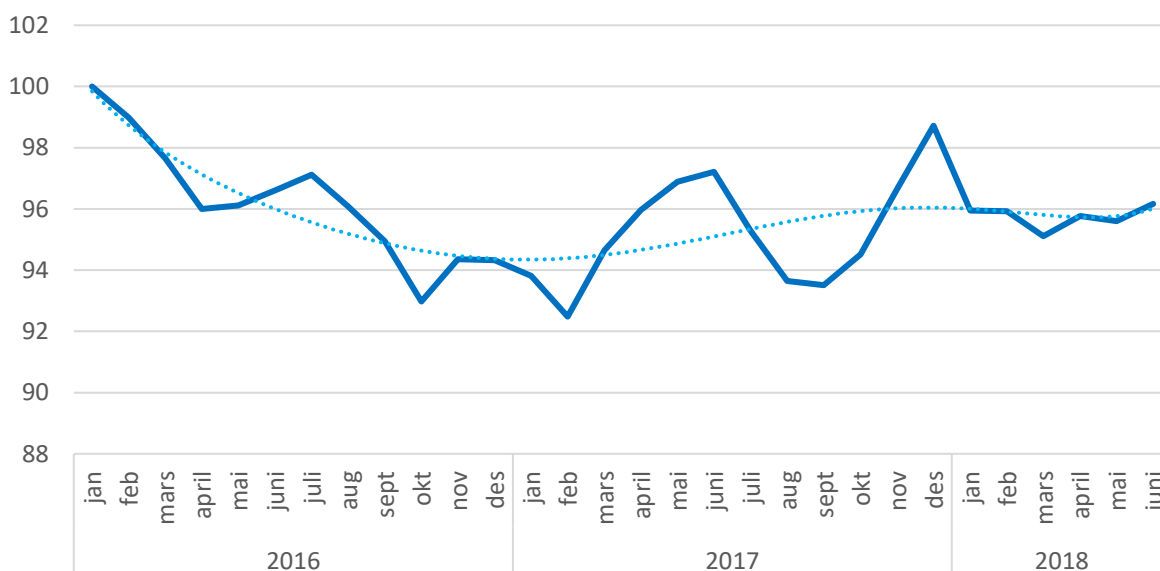
I neste kapittel oppsummerer vi hvordan kronekursutviklingen fra 2016 og frem til i dag har påvirket ulike deler av den norske sjømatnæringen, med et spesielt fokus på eksportinntektene og hvordan disse påvirkes. I kapittel 4 ser vi på hvordan valuta har påvirket den internasjonale konkurranseposisjonen til næringen.

3 Valutaeffekter i ulike deler av sjømatnæringen

Sjømatnæringen i Norge eksporterer det meste av sin produksjon til utlandet, og det meste av betalingen mottas i utenlandsk valuta. Dermed får kronekursen stor betydning for næringens inntjening og lønnsomhet. Det kan imidlertid være vanskelig å vurdere betydningen av enkeltvalutaer. For eksempel, hvis det kommer en periode med stor volatilitet i det britiske pundet, hvor stor betydning har egentlig dette for sjømatnæringen? Og betyr det mest for torskeeksporten eller lakseeksporten? Ferske eller fryste produkter? For å utforske dette nærmere har vi utviklet et sett med valutakursindekser, etter samme modell som den ofte omtalte konkurranseindeksen (KKI). En nærmere gjennomgang av hvordan vi beregner disse indeksene gis blant annet i Nyrud, Bendiksen og Dreyer (2016). En forklaring av beregningsmetodikken bak KKI ligger også åpent tilgjengelig på Norges Bank sine hjemmesider.

3.1 Totalt og per sektor

Figur 3 viser kronekursen vektet etter eksportmønstrene i den samlede sjømatnæringen. I rapportens vedlegg er tilsvarende indekser satt opp på sektor- og produktnivå. To aspekter ved indeksen vil være sentrale for sjømatnæringen å holde et øye på; de kortsiktige svingningene og de mer langsiktige trendene. I Figur 3 viser den langsiktige trenden en styrking av kronen gjennom 2016, før den så svekket seg noe igjen gjennom 2017 og etter hvert har stabilisert seg inn i 2018. På kortere sikt preges indeksen av flere topper og bunner, der kronen har svekket/styrket seg mye på kort tid. Kronekursen er tett knyttet opp mot oljeprisen og situasjonen innen norsk oljenæring, og dette forholdet forklarer mye av bevegelsene på både kort og lang sikt.

Figur 3 Valutakursindeks for sjømatsektoren

For å få et klarere bilde av sammenhengen mellom prestasjonen til sjømatnæringen og den utviklingen som indeksene viser, så kan det være greit å ha noen konkrete tall å forholde seg til. Vi har derfor satt opp en enkel modell som gir noen estimater på den direkte effekten valutakurs-

endringer kan ha på verdien av sjømateksporten fra år til år¹. Vi har sett på 2017, som er sammenlignet mot 2016, og første halvår 2018 som er sammenlignet mot første halvår 2017. Tabell 1 og Tabell 2 oppsummerer resultatene av denne analysen ned på produktnivå, og viser utviklingen i eksportverdien før og etter at vi har «kontrollert for valuta». I resten av kapitlet ser vi nærmere på resultatene for de ulike segmentene.

Vi kan begynne med en gjennomgang av de aggregerte resultatene, før vi går ned på sektornivå. Det ble eksportert fisk og skaldyr fra Norge for 94,5 milliarder kroner i 2017, en verdiøkning på cirka 3 milliarder fra 2016. Tabell 1 viser at en sterkere krone dempet veksten mellom årene tilsvarende cirka 865 millioner kroner i lavere eksportverdi. Verdiøkningen på 3 milliarder utgjorde en vekst på cirka 3,2 %, mens hvis kronen *ikke* hadde styrket seg så ville veksten altså vært på 4,2 %. Disse tallene finner vi igjen i øverste rad av Tabell 1. I første halvår av 2018 ble det eksportert for 47,9 milliarder kroner, en økning på cirka 1,6 milliarder fra første halvår 2017. Her endres fortegnet, og Tabell 2 viser at en svakere krone bidro med 271 millioner kroner til veksten.

Tabell 1 Sjømateksport i 2017 etter sektor, art og produkt. Verdivekst fra 2016, før og etter justering for valutakursutvikling. (Kilder: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank, Nofima).

		Eksportverdi 2017 (mill. NOK)	Vekst fra året før (mill. NOK)	Vekst i %	Valutaeffekt (mill. NOK)	Valutajustert vekst i %
	All sjømat	94 526	2 968	3,2 %	-865	4,2 %
Hvitfisk	Alle hvitfiskprodukter	14 476	783	5,7 %	-210	7,3 %
	Alle produkter av torsk	9 152	413	4,7 %	-114	6,0 %
	Torsk fersk hel	1 902	209	12,3 %	-46	15,0 %
	Torsk fryst hel	2 035	17	0,9 %	-43	3,0 %
	Torsk fryst filet	635	4	0,6 %	-20	3,8 %
	Torsk fersk filet	400	16	4,3 %	-4	5,3 %
	Alle produkter av sei	1 905	102	5,7 %	-29	7,3 %
	Sei fersk hel	205	-37	-15,5 %	-1	-14,9 %
	Sei fryst hel	253	-55	-17,9 %	1	-18,3 %
	Sei filet	102	29	40,0 %	-0	40,4 %
	Alle produkter av hyse	1 683	180	11,9 %	-46	15,0 %
	Hyse fryst hel	1 136	252	28,5 %	-28	31,6 %
	Hyse fersk hel	308	12	4,1 %	-9	7,2 %
	Hyse filet	231	-20	-7,9 %	-9	-4,2 %
	Klippfisk	4 073	344	9,2 %	-33	10,1 %
Tørrfisk	680	-6	-0,9 %	0	-0,9 %	
Saltfisk	1 124	60	5,7 %	-4	6,0 %	
Pelagisk	Alle pelagiske produkter	7 503	-214	-2,8 %	-130	-1,1 %
	Alle produkter av sild	2 841	-291	-9,3 %	-4	-9,2 %
	Sild fryst hel	952	-18	-1,8 %	-12	-0,6 %
	Sild filet/butterflies	1 499	-209	-12,2 %	3	-12,4 %
	Alle produkter av makrell	4 118	52	1,3 %	-114	4,1 %
	Makrell fryst hel	3 854	-36	-0,9 %	-115	2,0 %
Makrell filet	178	28	18,9 %	0	18,8 %	
Laksefisk	Alle produkter av laksefisk	67 469	2 243	3,4 %	-457	4,1 %
	Alle produkter av laks	64 605	3 283	5,4 %	-408	6,0 %
	Laks fersk hel	50 641	1 727	3,5 %	-256	4,1 %
	Laks fersk filet	7 052	50	0,7 %	-98	2,1 %
	Laks fryst filet	4 771	1 172	32,6 %	-22	33,2 %

¹ Modellen består av en såkalt kontrafaktisk analyse, der vi sammenligner den reelle utviklingen i eksportverdien med en hypotetisk utvikling der kronekursen holdes fast.

Tabell 2 Sjømateksport i første halvår av 2018 etter sektor, art og produkt. Verdivest fra første halvår 2017, før og etter justering for valutakursutvikling. (Kilder: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank, Nofima).

		Eksportverdi H1 2018 (mill. NOK)	Vekst fra året før (mill. NOK)	Vekst i %	Valutaeffekt (mill. NOK)	Valutajustert vekst i %
	All sjømat	47 937	1 568	3,4 %	271	2,8 %
Hvitfisk	Alle hvitfiskprodukter	8 396	569	7,3 %	75	6,3 %
	Alle produkter av torsk	5 702	494	9,5 %	147	6,7 %
	Torsk fersk hel	1 567	64	4,3 %	80	-1,1 %
	Torsk fryst hel	910	50	5,8 %	-11	7,1 %
	Torsk fryst filet	451	77	20,4 %	4	19,3 %
	Torsk fersk filet	267	-7	-2,5 %	13	-7,2 %
	Alle produkter av sei	1 034	71	7,3 %	-45	12,0 %
	Sei fersk hel	90	-12	-11,4 %	4	-15,8 %
	Sei fryst hel	224	59	36,2 %	-4	38,9 %
	Sei filet	42	-12	-22,2 %	0	-22,7 %
	Alle produkter av hyse	1 088	91	9,1 %	-22	11,2 %
	Hyse fryst hel	783	84	11,9 %	-31	16,4 %
	Hyse fersk hel	157	-11	-6,5 %	6	-10,4 %
	Hyse filet	142	16	12,6 %	3	10,3 %
	Klippfisk	1 947	83	4,5 %	-35	6,4 %
	Tørrfisk	317	46	16,9 %	9	13,7 %
Saltfisk	1 095	141	14,7 %	38	10,7 %	
Pelagisk	Alle pelagiske produkter	2 677	-391	-12,7 %	-29	-11,8 %
	Alle produkter av sild	1 282	-135	-9,5 %	19	-10,9 %
	Sild fryst hel	437	-84	-16,1 %	-11	-13,9 %
	Sild filet/butterflies	670	-34	-4,9 %	26	-8,5 %
	Alle produkter av makrell	1 003	-202	-16,8 %	-43	-13,2 %
	Makrell fryst hel	901	-197	-18,0 %	-44	-14,0 %
Makrell filet	89	-3	-2,9 %	1	-3,9 %	
Laksefisk	Alle produkter av laksefisk	34 005	1 214	3,7 %	270	2,9 %
	Alle produkter av laks	32 602	1 139	3,6 %	334	2,6 %
	Laks fersk hel	26 228	1 648	6,7 %	439	4,9 %
	Laks fersk filet	3 589	1	0,0 %	-52	1,5 %
	Laks fryst filet	1 962	-293	-13,0 %	-14	-12,4 %

3.2 Hvitfisksektoren

Det ble eksportert hvitfiskprodukter for 14,5 milliarder kroner i 2017, og 8,4 milliarder i første halvår av 2018. EU er det klart viktigste markedet, og mye salg foregår i euro og pund. Sektoren er derfor særdeles sårbar for svingninger i disse to valutaene. Blant annet har valutauroen i forbindelse med Brexit hatt spesiell betydning for enkelte hvitfiskprodukter. Det er i tillegg utpregede sesongmønster i landinger og eksport av enkelte produkter, som gir økt sårbarhet for valutasingninger i perioder av året.

I valutaeksponeringen finner vi et tydelig skille mellom fersk og fryst hvitfisk, der den fryste fisken ofte handles mer i dollar mens den ferske går mer i euro. Dette får spesielt betydning det siste halvannet året, hvor kronen har styrket seg mot dollaren, men svekket seg mot euro. I praksis vil den isolerte effekten dermed være at det har blitt relativt mer lønnsomt å eksportere fersk fisk enn fryst fisk, siden man etter hvert har fått mer igjen per euro enn per dollar. Dette selvsagt gitt at alle andre faktorer som påvirker marginen på enkeltprodukter holdes fast.

Valutakursindeksen for hvitfisksektoren (Figur 7 i vedlegg) viser en tydelig styrking av kronen gjennom 2016, før den så har holdt seg forholdsvis stabil gjennom 2017 og inn i 2018. Utviklingen

skiller seg fra det vi ser både i pelagisk sektor og innen oppdrettssektoren. Fra Tabell 1 og Tabell 2 ser vi at kronekursen dempet veksten i eksportverdi for hvitfisk mellom 2016 og 2017, fra en vekst på 7,3 % til en vekst på 5,7 %. I første halvår 2018 snudde fortegnet, og en svakere krone dro opp veksten fra 6,3 % til 7,3 %. I de neste avsnittene går vi nærmere inn på de ulike hvitfiskproduktene.

3.2.1 Torsk

Spesielt torskesektoren har et tydelig sesongmønster i landingene, hvor det eksporteres mye fersk fisk i månedene januar–april. Dette gjør sektoren sårbar for valutasingninger i akkurat disse månedene. Da spesielt eurokursen, som er den største handelsvalutaen. Det ble eksportert produkter av torsk for 9,2 milliarder kroner i 2017, og 5,7 milliarder i første halvår av 2018, noe som gjør torsken til den klart mest innbringende arten i villfangstsektoren.

Fra Tabell 1 og Tabell 2 ser vi at kronekursen la en demper på eksportverdien for torsk i 2017, mens fortegnet snudde i første halvår 2018, og en svakere krone dro opp inntektene. Dette henger tett sammen med at kronen styrket seg mot euro gjennom 2016, mens den igjen svekket seg gjennom 2017. Innen hvitfisk har spesielt torskeeksporten fått drahjelp fra kronekursen i første halvdel av 2018. Dette fremkommer av valutaindeksene for torsk, sei og hyse (Figur 8 i vedlegg), hvor kun indeksen for torsk viser en svakere krone sett i forhold til samme halvår 2017. Studerer vi indeksene for de ulike torskeproduktene (Figur 9 og Figur 10), finner vi at spesielt den ferske torsken (rund og filet) har kommet godt ut av det, nettopp fordi mye av denne går i euro.

Målt i prosentverdier vokste eksportverdien for fersk hel torsk med 4,3 % i første halvår 2018, relativt til første halvår 2017. Samtidig falt volumet eksportert med 5 %. Kontrollerer vi for at kronen svekket seg ser vi at også verdiutviklingen snur fortegn til en nedgang på 1,1 %, noe som henger bedre sammen med volumnedgangen. Uten en svakere krone ville altså eksportverdien for fersk hel torsk falt noe mellom periodene. Volumnedgangen har nok blitt motvirket både av svakere krone men også høyere markedspriser.

Torskeeksporten hittil i 2018 gir et godt eksempel på hvordan to produkter av samme art kan ha forskjellig valutaeffekt på grunn av forskjellige eksportmønstre. Samtidig som kronekursen *dro opp* eksportverdien på fersk hel torsk med cirka 80 millioner kroner, så ble verdien på fryst hel torsk *redusert* med cirka 11 millioner. Med EU som det viktigste markedet er fersk torsk tungt eksponert mot euro. For fryst torsk, med blant annet Kina og Storbritannia som store eksportdestinasjoner, er imidlertid dollar og britiske pund mer vanlig. Dermed får kronekursen en motsatt effekt på disse to produktene, der den gir positivt utslag for fersk torsk men negativt for den fryste.

3.2.2 Sei

Det ble eksportert produkter av sei for 1,9 milliarder kroner i 2017, og 1 milliard i første halvår av 2018. Eksporten av sei er høyt eksponert mot dollar, i motsetning til torsk og hyse der euro og britiske pund er viktigere. Dette ser vi på hvordan indeksen for sei har styrket seg det siste året, mens den eurotunge indeksen for torsk har svekket seg og indeksen for hyse har vært mer stabil (Figur 8).

På produktnivå ser vi at det er den rundfryste seien som skiller seg ut, mens indeksene for fersk hel og filet faktisk indikerer en svakere krone (Figur 11). Ved siden av fryst sei har også klippfisk av sei en høy dollareksponering, og begge disse har derfor opplevd en styrking av kronen det siste året. Dette i kontrast til fersk hel og filet av sei, der euroen og EU-markedet er viktigere.

Fra Tabell 1 ser vi at kronekursutviklingen la en demper på eksportverdien for sei i 2017 tilsvarende cirka 29 millioner kroner i lavere inntekter. Det samme ser vi første halvår 2018 fra Tabell 2, hvor kronekursen ga cirka 45 millioner i lavere inntekter.

3.2.3 Hyse

Det ble eksportert produkter av hyse for 1,7 milliarder kroner i 2017, og 1,1 milliard i første halvår av 2018. Rundfrost hyse er det største hyseproduktet, med dollar som viktigste handelsvaluta. Dette etterfulgt av fersk hel og frost filet, som begge har høy eksponering mot britiske pund. Det eneste produktet hvor euroen dominerer er fersk filet, som volummessig er betydelig mindre enn de andre. Den høye eksponeringen mot britiske pund gjør at spesielt valutaindeksene for fersk hel og filet styrker seg kraftig gjennom 2016, med opp mot 15 % (Figur 12). De henter seg så svakt inn igjen gjennom 2017 og inn i 2018. Indeksen for rundfrost viser en noe jevnere styrking av kronen over hele perioden.

Fra Tabell 1 ser vi at kronekursutviklingen reduserte veksten i eksportverdien for hyse mellom 2016 og 2017 fra 15,0 % til 11,9 %. Det samme ser vi første halvår 2018 fra Tabell 2, hvor kronekursen reduserte veksten fra 11,2 % til 9,1 %. I 2018 er det imidlertid kun rundfrost hyse som har en negativ valutaeffekt, mens både fersk hel og filet derimot får positiv drahjelp fra kronekursen. For 2017 og første halvår 2018 samlet finner vi at kronekursen i sum reduserte eksportinntektene med 68 millioner kroner.

3.2.4 Konvensjonelle produkter

Det ble eksportert klippfisk, tørrfisk og saltfisk for 5,9 milliarder kroner i 2017, og 3,4 milliarder i første halvår av 2018. Saltfisk går nesten kun i euro, noe som også gjelder for mye av tørrfisk. Klippfisk skiller seg imidlertid ut med en noe høyere andel dollar brukt som handelsvaluta. Dette ser vi gjenspeilet i valutaindeksene og spesielt hvordan disse har utviklet seg fra våren 2017 og inn i 2018 (Figur 13). Mest tydelig er forskjellen mellom saltfisk og klippfisk, hvor den forskjellige utviklingen i kronen mot dollar og euro kommer tydelig frem.

Tabell 1 viser at kronekursen reduserte veksten i eksportinntektene for klippfisk mellom 2016 og 2017 fra 10,1 % til 9,2 %. Tabell 2 viser at i første halvår av 2018 reduserte kronekursen veksten fra 6,4 % til 4,5 %. Totalt har en sterkere krone redusert eksportinntektene fra klippfisk med 68 millioner kroner i 2017 og første halvår 2018.

For tørrfisk finner vi ingen signifikant effekt av valuta på eksportinntektene i 2017, mens vi i første halvår 2018 beregner at veksten dras opp fra 13,7 % til 16,9 %. For saltfisk dro kronekursen ned veksten fra 6,0 % til 5,7 % i 2017, mens den i første halvår 2018 dro opp veksten fra 10,7 % til 14,7 %.

3.3 Pelagisk sektor

Det ble eksportert produkter av pelagisk fisk for 7,5 milliarder kroner i 2017 og 2,7 milliarder i første halvår av 2018. Hva som er de viktigste handelsvalutaene avhenger i stor grad av hvilket produkt man studerer, men en fellesnevner er at dollar er relativt viktigere enn det vi ser innen både hvitfisk- og oppdrettssektoren. Dette vises i hvordan valutaindeksen for pelagisk sektor ikke viser den samme markante styrkingen av kronen gjennom 2016 som vi finner i indeksene for hvitfisk og oppdrett (Figur

7). Etter hvert som kronen har styrket seg mot dollar har imidlertid pelagisk-indeksen også styrket seg.

Eksportstatistikken viser en nedgang i eksportverdien for pelagisk både i 2017 og i første halvår av 2018. Tabell 1 og Tabell 2 viser at kronekursen bidro til denne nedgangen i begge periodene. I 2017 økte kronekursen fallet i eksportverdi fra 1,1 % til 2,8 %. I første halvår av 2018 økte den fallet fra 11,8 % til 12,7 %. Vi beregner at en sterkere krone (mot hovedsakelig dollar og japanske yen) har kostet norske eksportører av pelagisk fisk totalt 159 millioner i reduserte eksportinntekter i 2017 og første halvdel av 2018.

3.3.1 Sild

Det ble eksportert produkter av sild for 2,8 milliarder kroner i 2017, og 1,3 milliarder i første halvår av 2018. Dollar er den viktigste handelsvalutaen, etterfulgt av euro. Det er imidlertid store forskjeller på produktnivå. For rundfrost sild er dollar klart størst, mens for filet og butterflies er euro mer dominerende. Dette har, på samme måte som i mange av de andre sektorene, gitt forskjellig utvikling i de produktvise valutaindeksene fra rundt våren 2017 og inn i 2018 (Figur 15). For filet/butterflies viser indeksen en svekking av kronen over perioden, mens den for rundfrost sild viser en styrking.

Tabell 1 og Tabell 2 viser at kronekursutviklingen hadde liten innflytelse på veksten i eksportinntektene for sild mellom 2016 og 2017. Mellom første halvår av 2017 og 2018 dempet kronekursen nedgangen i eksportverdi fra et potensielt fall på 10,9 % til et reelt fall på 9,5 %. Eksportverdien gikk noe ned for både rundfrost sild og filet/butterflies, i både 2017 og 2018. I første halvår 2018 bidro valuta til å øke verdinedgangen på rundfrost sild fra et fall på 13,9 % til et fall på 16,1 %, mens den samtidig dempet nedgangen på filet/butterflies fra et fall på 8,5 % til et fall på 4,9 %.

3.3.2 Makrell

Det ble eksportert produkter av makrell for 4,1 milliarder kroner i 2017, hvor 3,8 milliarder var for rundfrost makrell. I første halvår 2018 ble det eksportert for 1 milliard, hvor 900 millioner var fra rundfrost.

På torsken nevnte vi at valuta bidro til vekst i stedet for nedgang i eksportverdien på fersk hel. På makrellen finner vi et tilsvarende tilfelle, bare med motsatt fortegn. Eksportverdien for rundfrost makrell falt fra 2016 til 2017 med 0,9 %, men kontrollerer vi for en sterkere krone snur dette til en verdiøkning på 2 % mellom årene. Denne veksten på 2 % sammenfaller bedre med den observerte volumveksten mellom årene, som var på hele 7 %.

Makrelleksporten til Japan har sesong i perioden september–februar. I 2016/2017 styrket kronen seg med 8 % mot japanske yen fra sesongens begynnelse i september til sesongslutt i februar. Den styrket seg med 12 % fra september 2016 til starten på neste års sesong i september 2017. Dette gir nok mye av forklaringen på hvorfor verdien falt fra 2016 til 2017 selv om volumet økte.

3.4 Laksefisk/oppdrett

Det ble eksportert laksefisk fra Norge for 67,5 milliarder kroner i 2017 og 34,0 milliarder i første halvår av 2018. EU-markedet og euroen dominerer, men betydelige mengder gjøres også opp for i

dollar, spesielt av den fryste eksporten. Av de tre sektorene for hvitfisk, pelagisk og laksefisk, så er nok sistnevnte den sektoren som har kommet best ut av kronekursutviklingen det siste halvannet året (Figur 7).

3.4.1 Laks

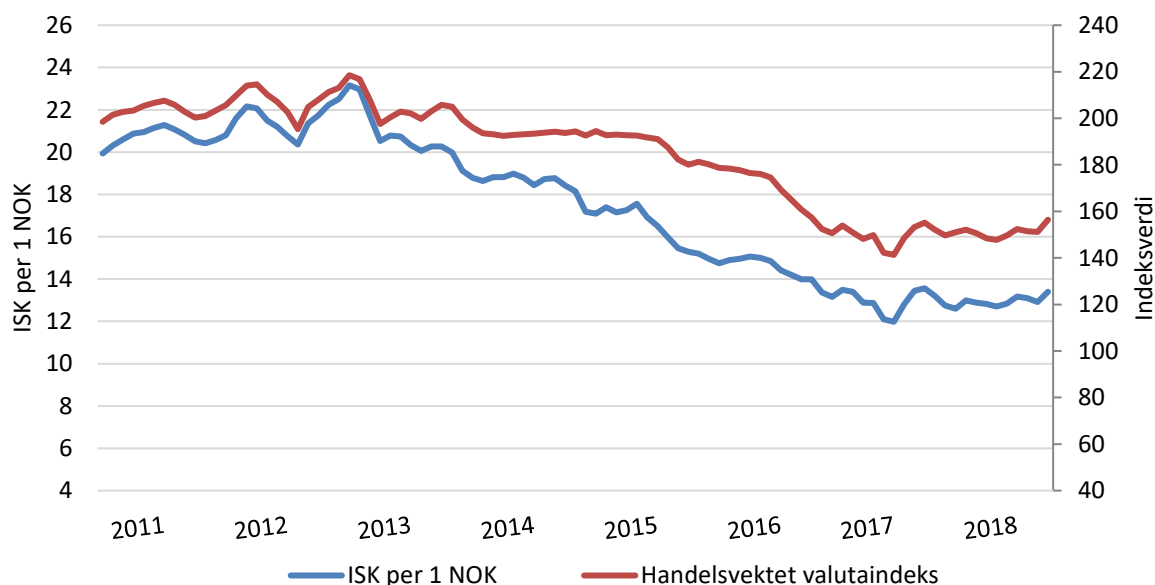
Valutaindeksen for laks viser en styrking av kronen gjennom 2016, noe som delvis reverseres gjennom 2017 før indeksen flater ut inn i 2018 (Figur 17). Eksporten av laks har høy eksponering mot euro, og indeksen følger i stor grad vekslingskursen mellom NOK og EUR.

Fra Tabell 1 ser vi at en sterkere krone dro ned eksportverdien i 2017 med 408 millioner kroner, fra en potensiell vekst på 6,0 % til en fortsatt god vekst på 5,4 %. Denne negative valutaeffekten kom på tvers av alle produktene. Fra Tabell 2 ser vi at kronekursen i første halvår av 2018 dro opp eksportverdien med 334 millioner kroner fra samme halvår i 2017. Fra en potensiell vekst på 2,6 % til en reell vekst på 3,6 %. Det er imidlertid kun den ferske runde laksen som har fått valutahjelp i 2018. Eksportverdien for både fersk og fryst filet har blitt dempet av kronekursens utvikling (Figur 18). Disse produktene er mer eksponert mot dollar og japanske yen, og dermed preges eksporten av kronens styrking mot disse valutaene.

4 Konkurransesituasjonen overfor andre produsentland

Internasjonale valutaforhold vil påvirke konkurranseposisjonen til norske sjømateksportører relativt til produsenter i andre deler av verden. Fra en importørs ståsted vil valutakursene påvirke prisnivået på norske produkter relativt til de samme produktene kjøpt fra hjemlige produsenter eller produsenter fra andre land. En svakere norsk krone vil isolert sett gjøre de norske produktene billigere og mer attraktive, mens en sterkere krone vil ha motsatt effekt. En studie av de bilaterale valutakursene mellom norske kroner og valutaene til våre viktigste konkurrenter kan i denne sammenhengen si noe om hvordan konkurranseforholdet mellom landene har utviklet seg.

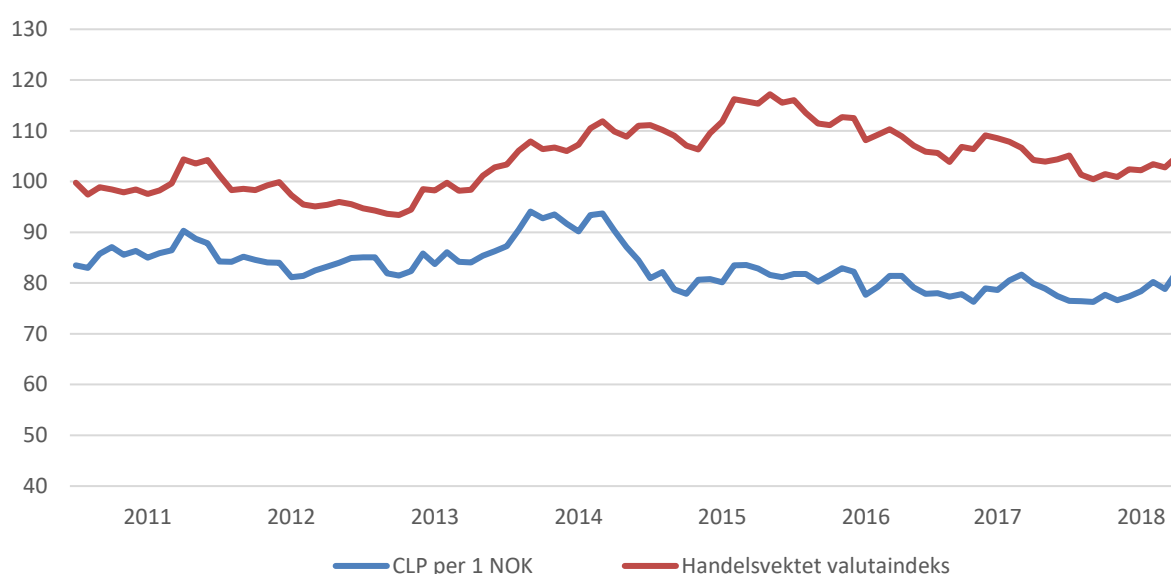
Innenfor hvitfisk er Island en av våre største konkurrenter, spesielt i EU-markedet. Den islandske kronen (ISK) svekket seg mye i årene under og etter finanskrisen, men begynte igjen å styrke seg fra rundt 2013/2014². Deriblant har den styrket seg mot euroen, som er en viktig eksportvaluta for hvitfisknæringen i landet. I dag er vekslingskursen mellom NOK og ISK nesten tilbake på nivået fra før finanskrisen. Kombinasjonen av en svakere norsk krone og sterkere islandsk krone etter 2013 har vært til fordel for den norske hvitfisksektoren. Isolert sett har dette gitt en forbedring i posisjonen til norsk hvitfisk i EU-markedet, sett i forhold til islandske hvitfiskprodukter. Fra rundt sommeren 2017 har vekslingsforholdet mellom de to landenes valuta stabilisert seg. Det samme gjelder forholdet mellom ISK og store valutaer som EUR, USD og GBP. Styrkingen av ISK, og den tilhørende forverringen av konkurransekraft hos landets eksportnæringer, har vært drevet frem av en formidabel vekst i Islands økonomi de senere år. Veksten forventes nå å avta fremover, som følge av nedgang i investeringer og eksport (OECD Economic Outlook).

Figur 4 Islandske kroner. 2011 – sept. 2018.

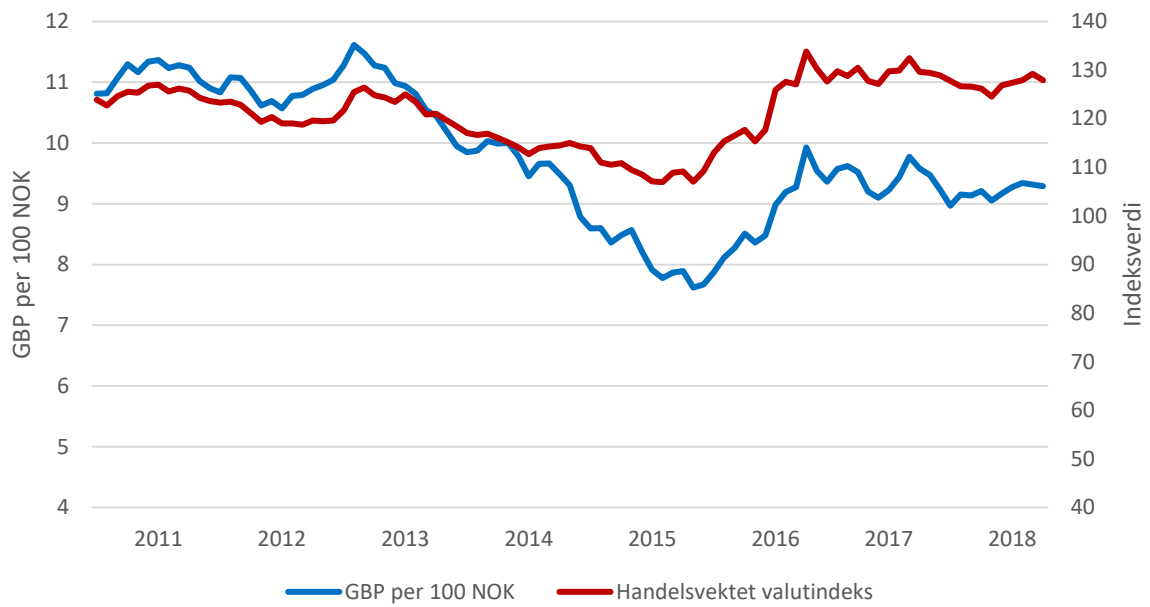
² Noteringen av islandske kroner var suspendert fra den europeiske sentralbankens (og Norges banks) daglige noteringer i perioden fra desember 2008 til februar 2018. Denne suspensjonen kom som følge av store kursbevegelser høsten 2008 når finanskrisen slo inn for fullt. I denne analysen har vi derfor forholdt oss til de offisielle vekslingskursene publisert av Islands sentralbank over perioden.

For norsk lakseproduksjon er Chile en viktig konkurrent på verdensmarkedet. Mens Norge har en dominerende rolle i det nære EU-markedet, så er Chile en viktig leverandør til blant annet USA og Sør-Amerika. De senere år har Chile tatt markedsandeler i Øst-Europa, og de er en betydelig aktør i deler av Asia. På samme måte som den islandske kronen (og de fleste andre valutaer) styrket også chilenske pesos (CLP) seg mot norske kroner i 2014/2015. Mot islandsk valuta ble effekten forsterket av at denne samtidig styrket seg jevnt over. Mot pesoen ble derimot effekten noe dempet av at den chilenske valutaen også jevnt over svekket seg noe i perioden, blant annet mot USD og EUR. Dette til tross var den totale utviklingen fortsatt til norske eksportørers fordel. Utviklingen fra 2016 mellom NOK og CLP har vært relativt flat, mens CLP generelt har styrket seg. Inn i 2018 har CLP igjen svekket seg en del mot både NOK, EUR og USD. I Chile har den økonomiske veksten begynt å ta seg opp fra andre halvår av 2017, og veksten forventes å fortsette, blant annet drevet frem av lave rentenivåer (OECD Economic Outlook).

Figur 5 Chilenske pesos. 2011 – sept. 2018.

Et annet viktig konkurrentland innen lakseproduksjon er Skottland. Det britiske pundet (GBP) svekket seg kraftig gjennom 2016 i forbindelse med uroen rundt Storbritannias utmelding fra EU. Denne utviklingen var isolert sett til fordel for britiske eksportører, siden den bidro til å redusere prisen på britiske produkter, som for eksempel skotsk laks, relativt til utenlandske produkter, som for eksempel norsk laks. I et litt lengre perspektiv har imidlertid denne utviklingen hatt begrenset betydning sett i forhold til den kraftige svekkelsen av NOK mot blant annet GBP i de foregående årene. Fra 2017 og inn i 2018 har vekslingskursen mellom GBP og NOK vært mer stabil, med en svak styrking av GBP fra vinteren 2017 til vinteren/våren 2018. For Storbritannia forventes en moderat vekst i økonomien fremover, som en konsekvens av usikkerheten rundt utfallet av Brexit forhandlingene. I et forsøk på å dempe inflasjonen ble renten i landet satt opp mot slutten av 2017 for første gang på et tiår, og flere renteøkninger er forventet fremover (OECD Economic Outlook).

Figur 6 Britiske pund. 2011 - sept. 2018.

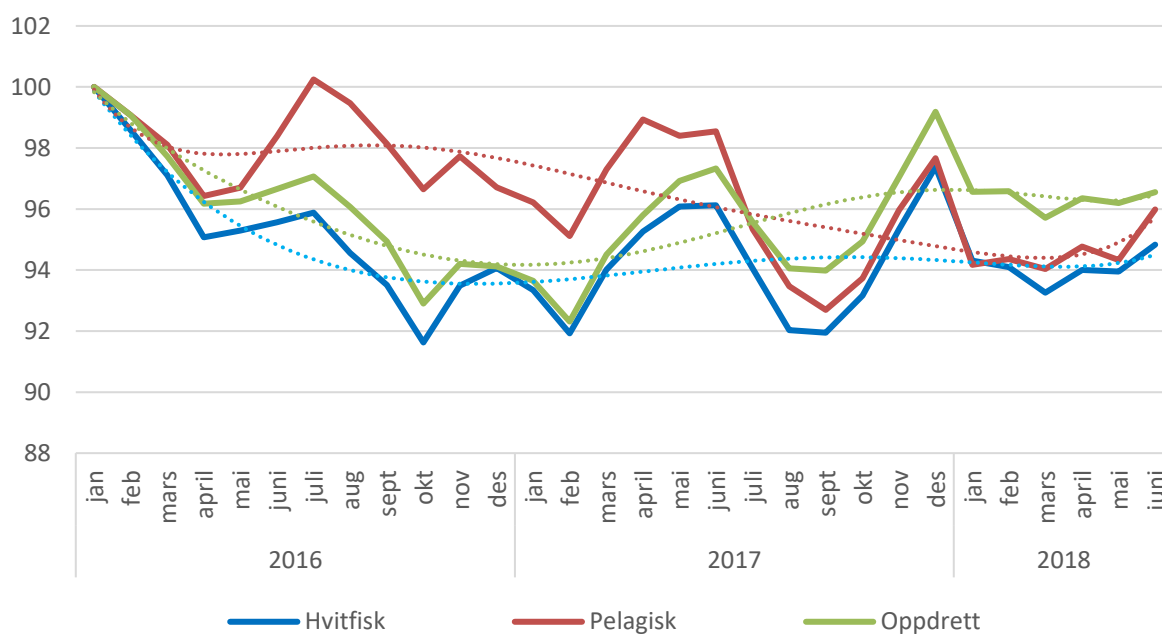
5 Referanser

- Nyrud, T (2017). Valutaeffekter i sjømatindustrien – effekter av endringer i valutakursene gjennom 2016. Notat, Nofima, Tromsø.
- Nyrud, T., B.I. Bendiksen & B. Dreyer (2016). Valutaeffekter i norsk sjømatindustri. Rapport 23/2016, Nofima, Tromsø.
- OECD (2018), *OECD Economic Outlook, Volume 2018 Issue 1*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/eco_outlook-v2018-1-en.

6 Vedlegg

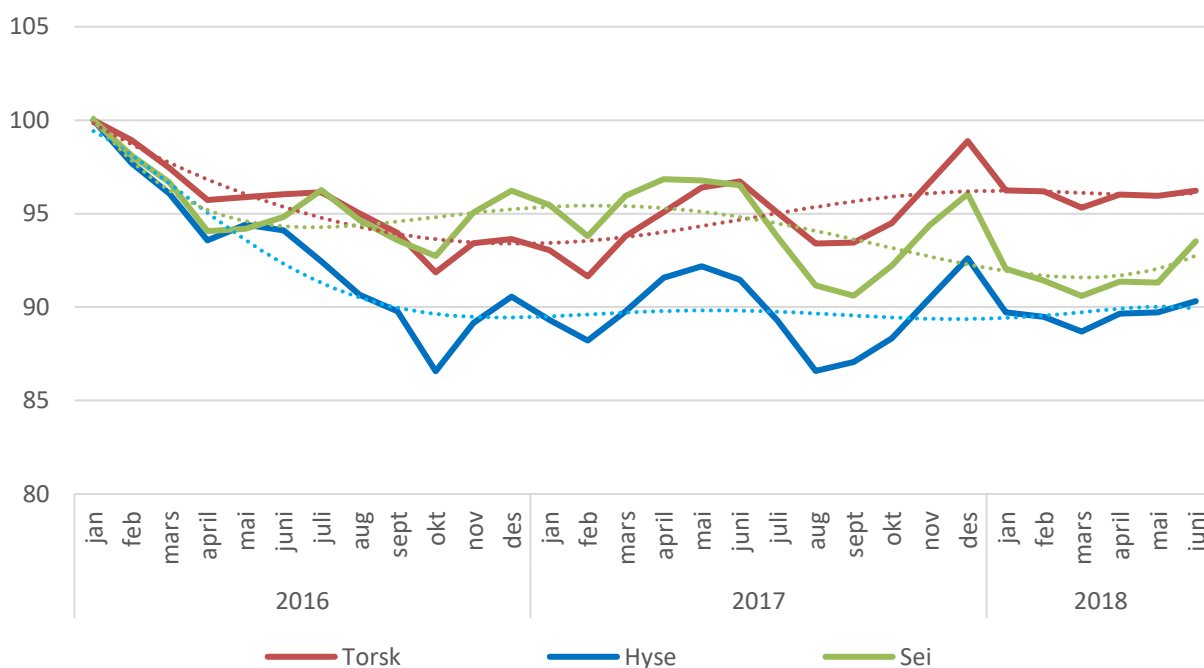
Valutakursindekser

Per sektor

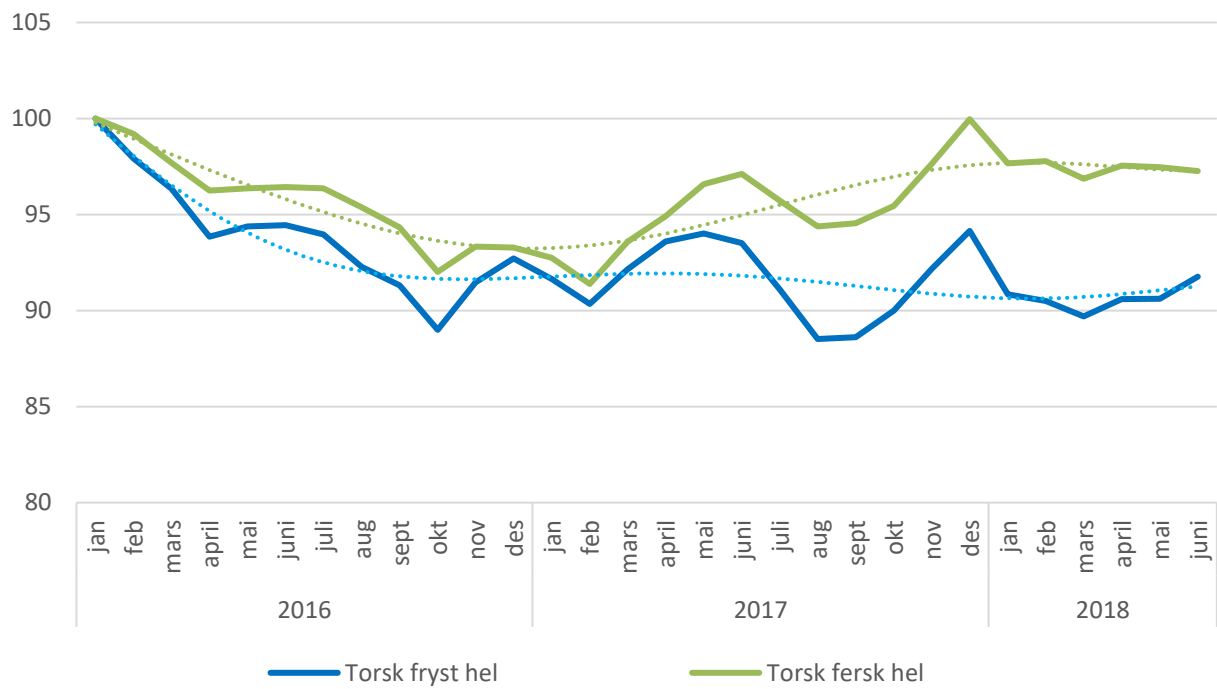

Figur 7 Valutakursindekser. Per sektor – Hvitfisk, pelagisk og oppdrett.

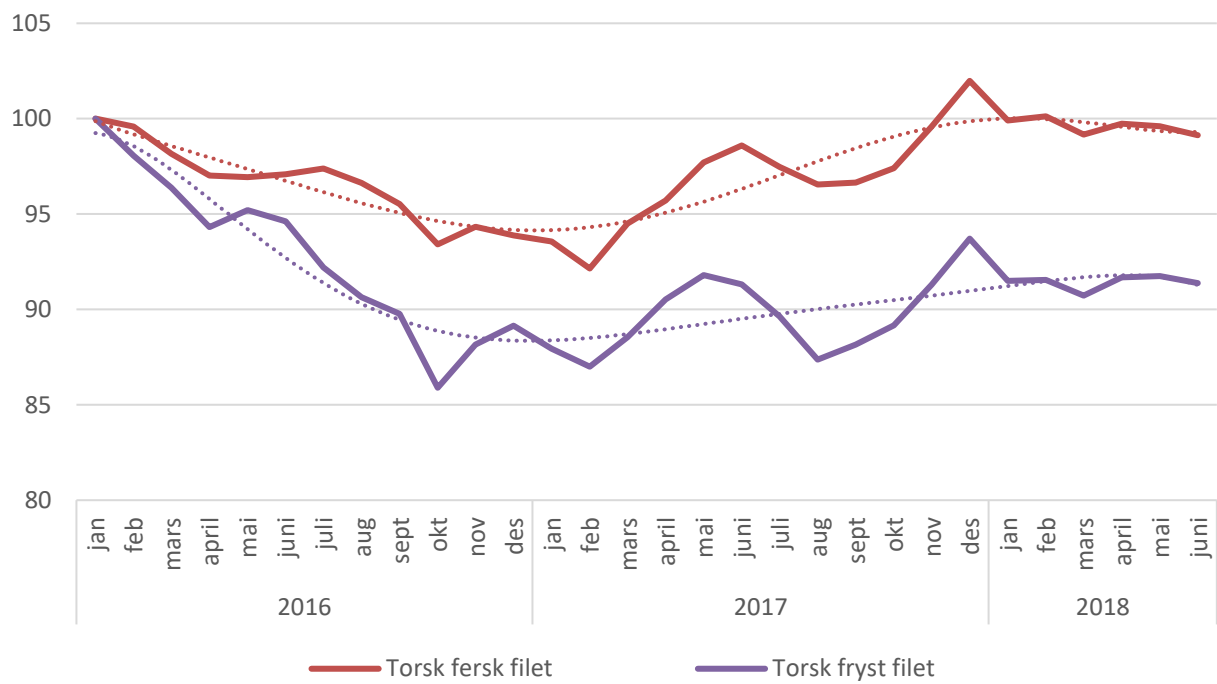
Produkter av torsk, hyse og sei

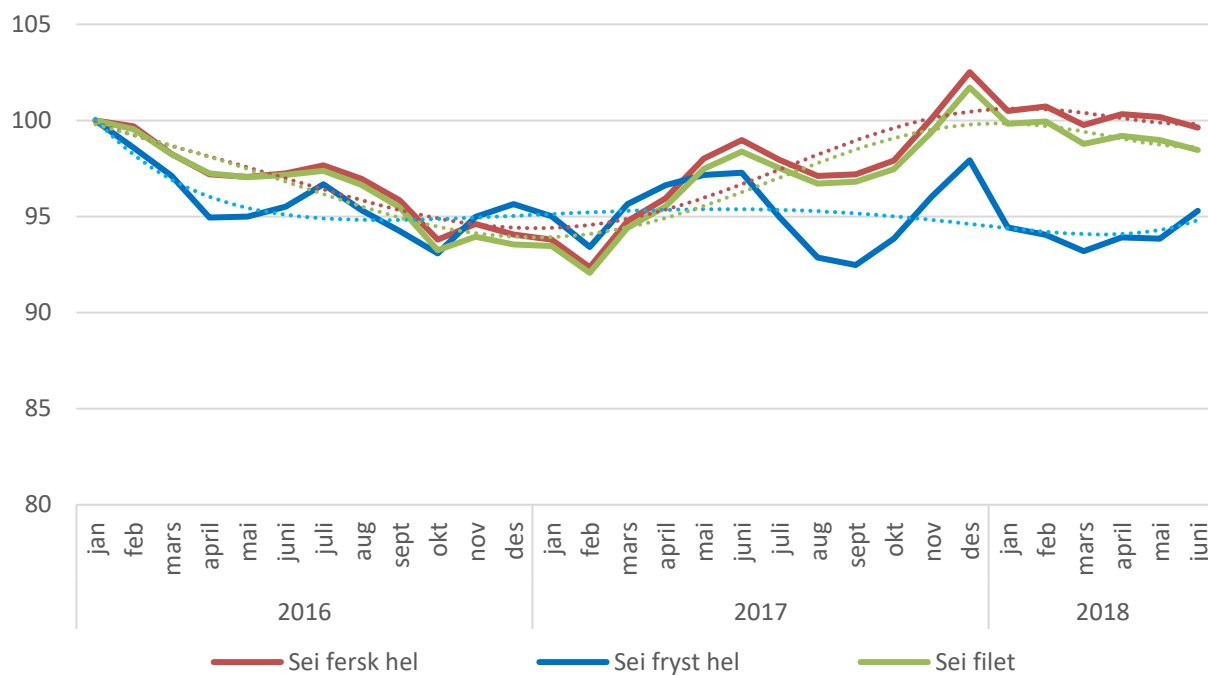
Figur 8 Valutakursindekser. Alle produkter av torsk, hyse og sei.

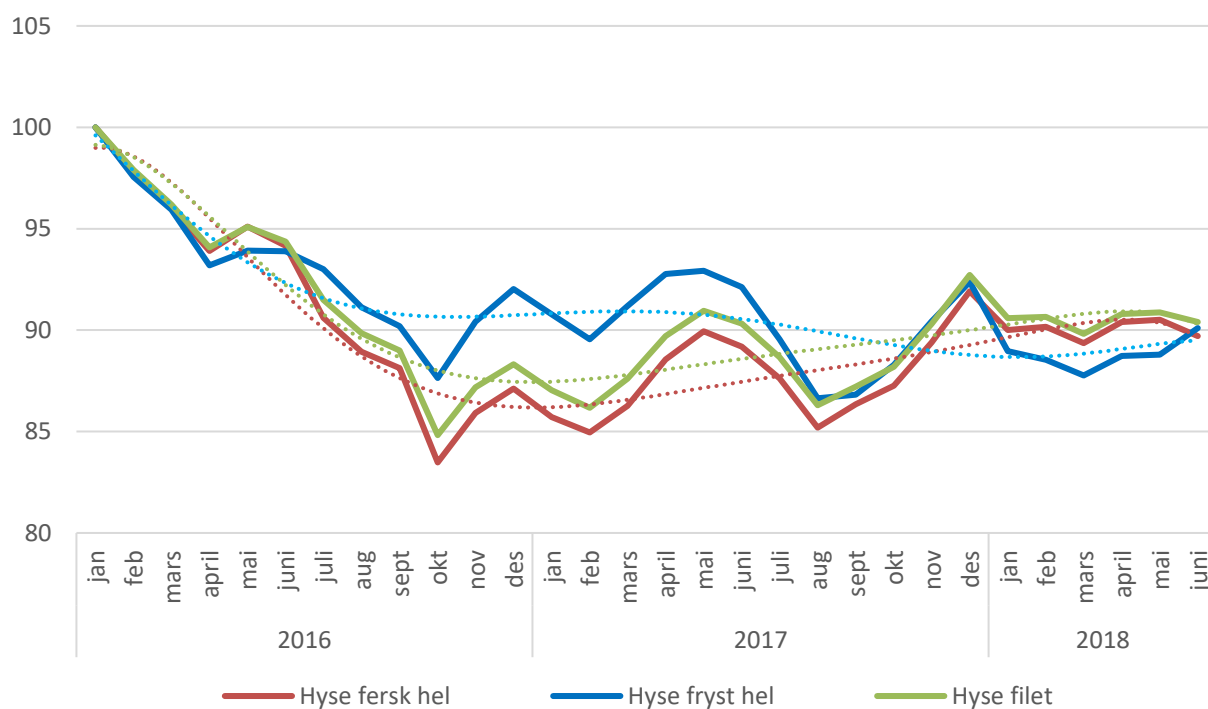
Figur 9 Valutakursindekser. Torsk - fryst hel og fersk hel.

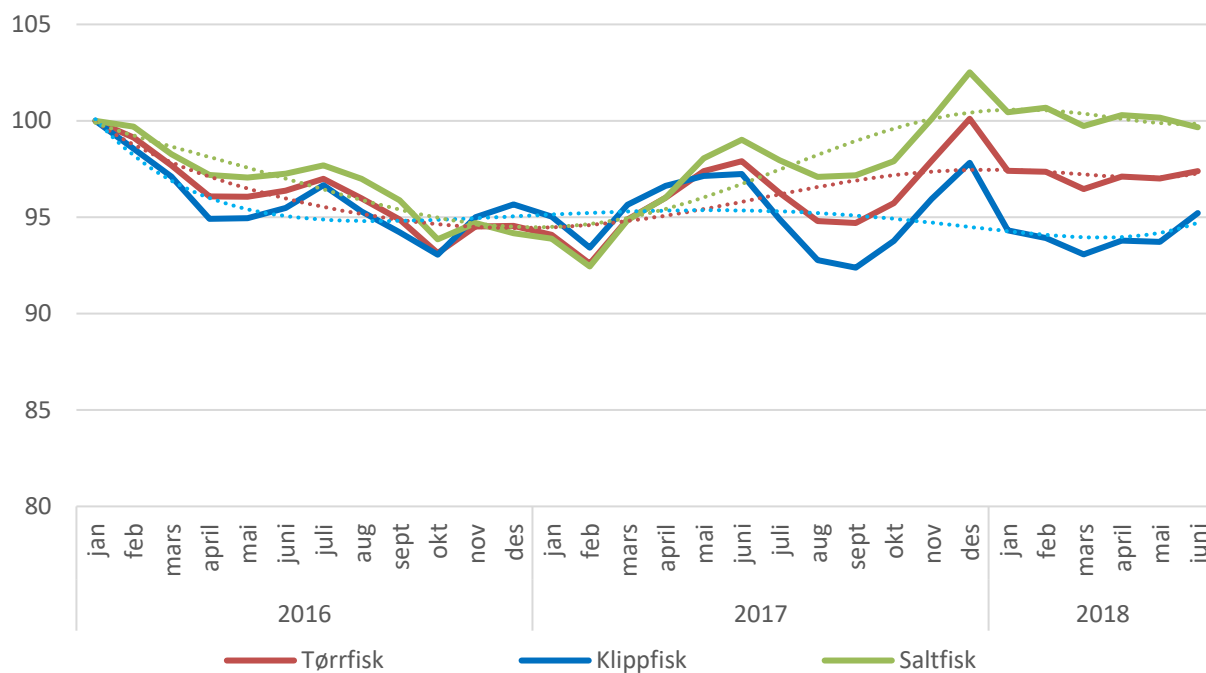
Figur 10 Valutakursindekser. Torsk - fersk og fryst filet.

Figur 11 Valutakursindekser. Sei - fersk hel, fryst hel og filet.

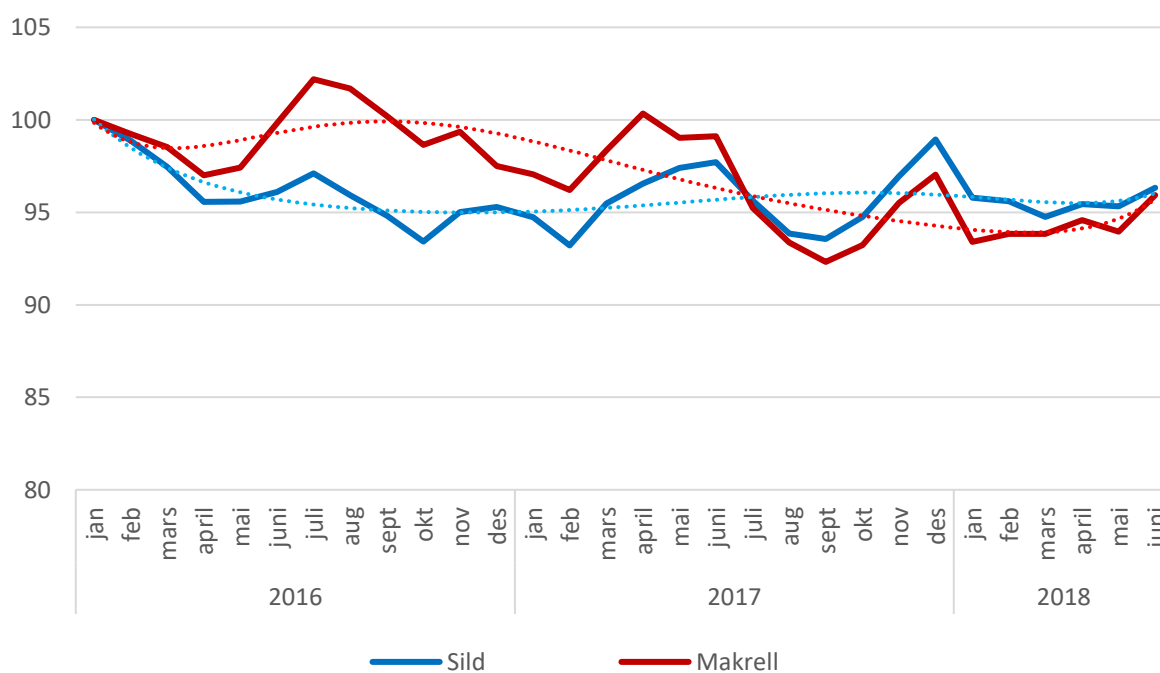

Figur 12 Valutakursindekser. Hyse - fersk hel, fryst hel og filet.

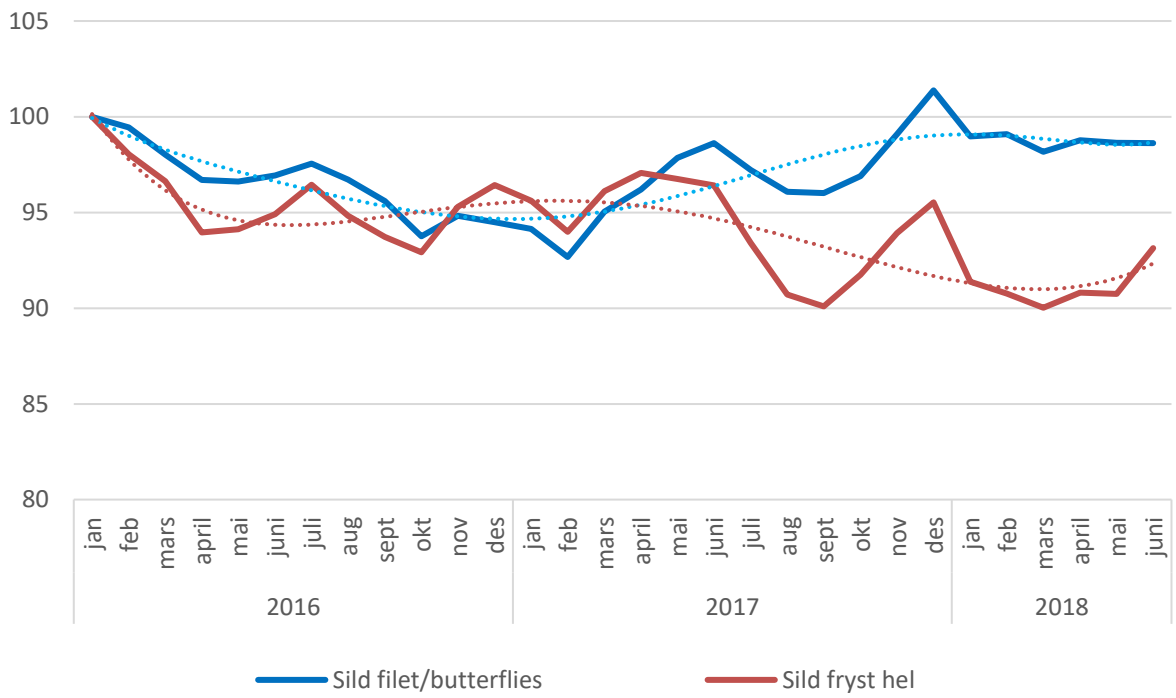

Figur 13 Valutakursindekser. Tørrfisk, klippfisk og saltfisk.

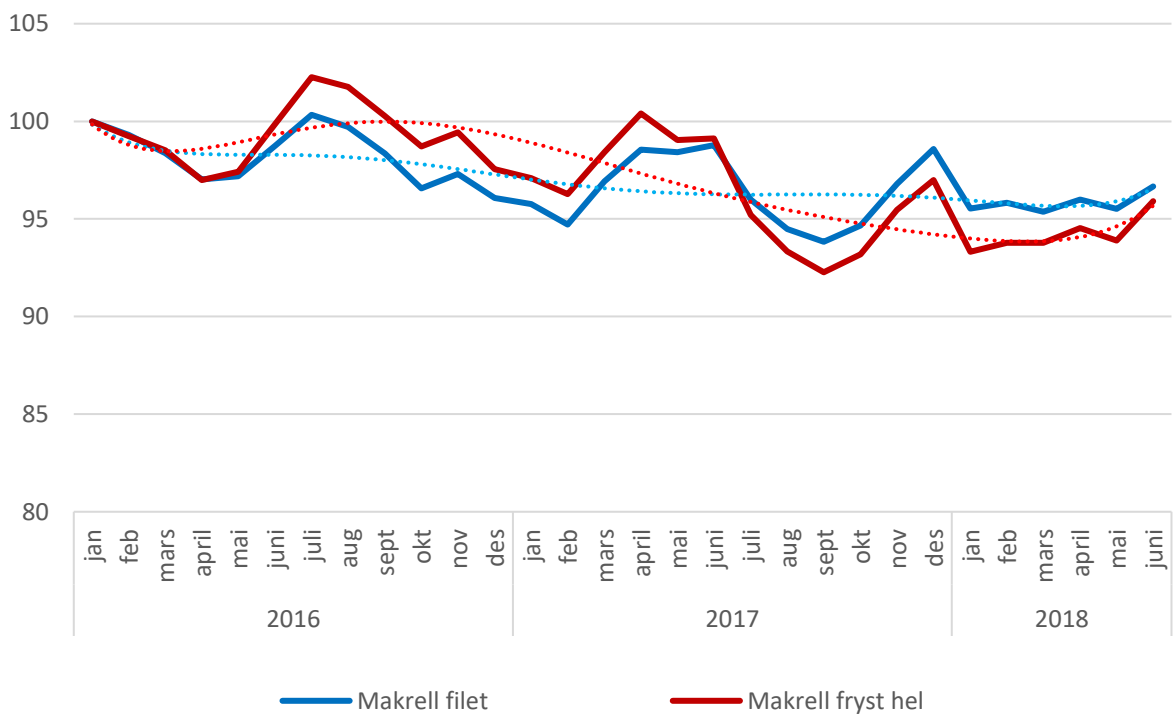
Produkter av sild og makrell

Figur 14 Valutakursindekser. Alle produkter av sild og makrell.

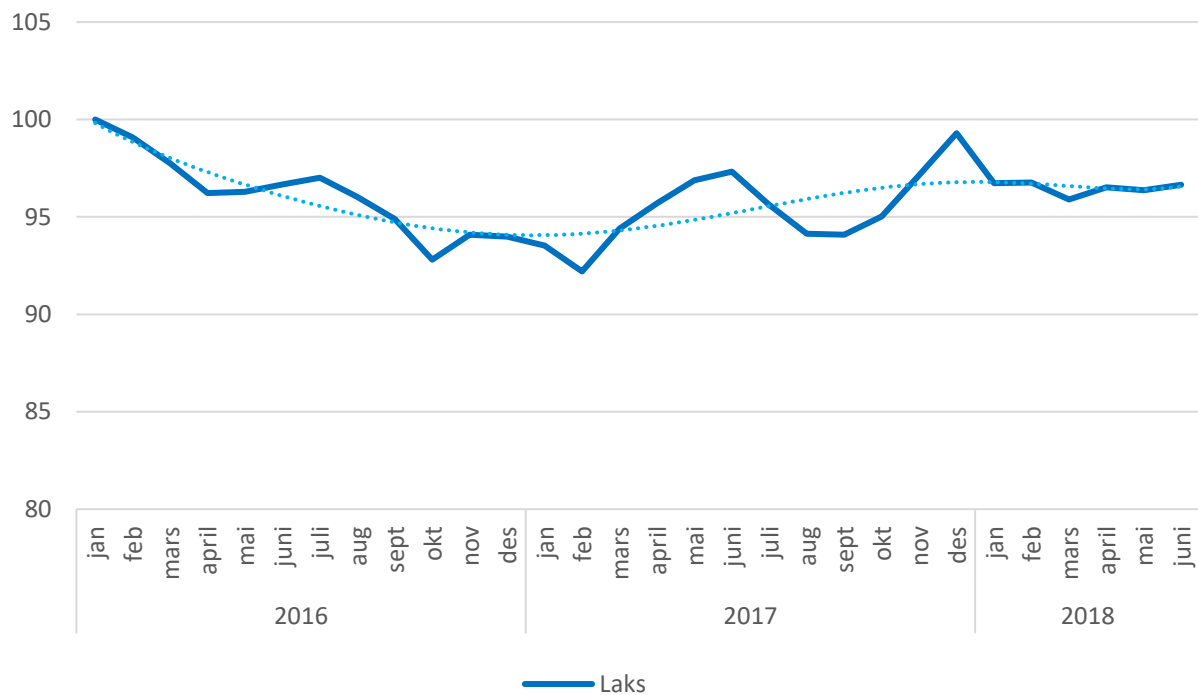

Figur 15 Valutakursindekser. Sild - fryst hel og filet/butterflies.

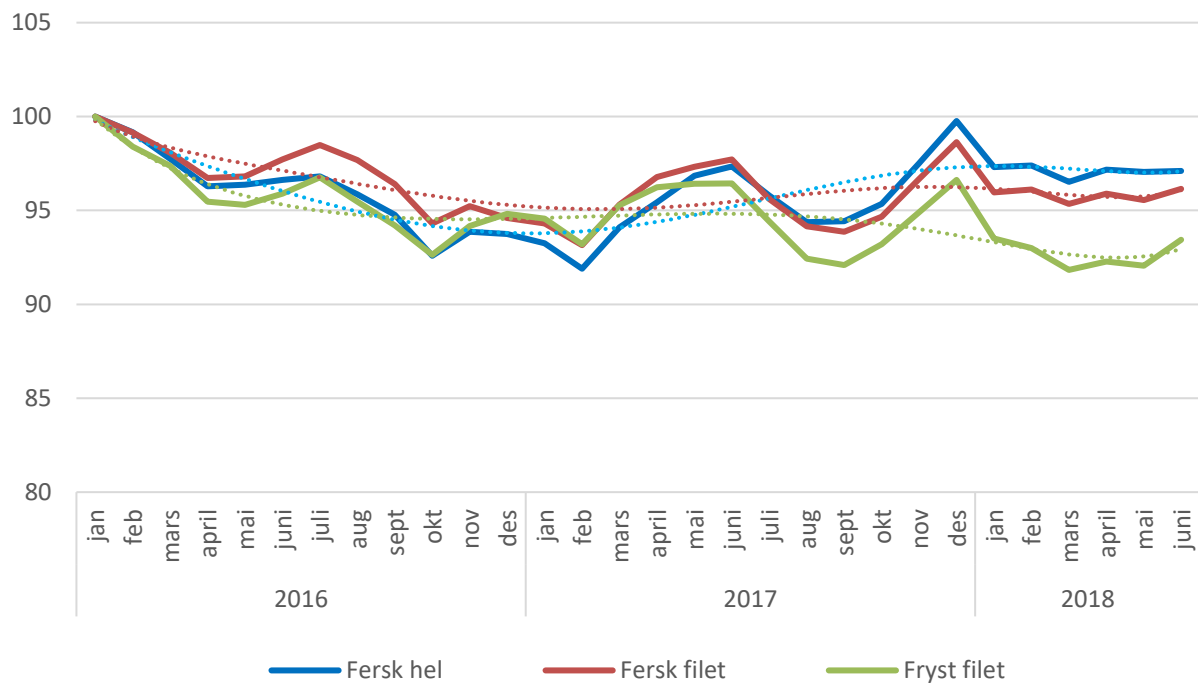

Figur 16 Valutakursindekser. Makrell - Fryst hel og filet.

Produkter av laks

Figur 17 Valutakursindekser. Alle produkter av laks.

Figur 18 Valutakursindekser. Laks - fersk hel, fersk filet og fryst filet.

